

Białystok – na drodze do niepodległości

Uczniowie i nauczyciele Gimnazjum Białostockiego, autor nieznany, Cesarstwo Rosyjskie, Białystok, 28 września 1861 r., wysokość: 11,5 cm, szerokość: 17,2 cm
MBH/I/8792

Najstarsza fotografia białostocka, przedstawiająca grupę 42 uczniów i nauczycieli VI klasy Gimnazjum Białostockiego, ma charakter wyjątkowy (jest oczywiście „najstarsza”), ale prócz tego została w epoce, niezwykle skrupulatnie opisana. Jest także bohaterką nietuzinkowej historii.

Nieznany fotograf uwiecznił wśród młodzieży część grona pedagogicznego: inspektora szkoły – Michała Bolszego, nauczyciela biologii – Tytusa Grauerta, nauczyciela historii – Stefana Kuklińskiego, nauczyciela języka polskiego –

Konstantego Pluteę, prefekta – ks. Aleksandra Szarskiego oraz starszego nauczyciela matematyki i fizyki – Konstantego Śmigielskiego.

Wkrótce po wywołaniu, jedna z kopii prezentowanego zdjęcia została zgubiona przez Aleksego Worobiewa w jednym z białostockich domów publicznych. Gdy sprawa wyszła na jaw chłopak stał się pośmiewiskiem wśród kolegów, którzy i wcześniej nie darzyli go sympatią. Aleksy zgłosił dyrekcji, że jest szykanowany na tle religijnym przez uczniów wyznania katolickiego, a kolejnego dnia złożył analogiczną skargę do wojskowego naczelnika miasta, ubarwiając swoją historię o wątki polityczne – w świetle jego relacji polscy uczniowie mieli rysować na tablicy dwugłowego Orła Romanów powieszzonego na łańcuchu, którego koniec trzymał Orzeł Polski. Sprawę potraktowano bardzo poważnie i z Wilna przyjechał śledczy w celu przeprowadzenia dochodzenia. W czasie postępowania obalono wszystkie zarzuty Worobiewa, w skutek czego został wydalony ze szkoły.

Spora część uczniów i grona nauczycielskiego Gimnazjum Białostockiego wkrótce po wykonaniu fotografii wzięła udział w powstaniu styczniowym, lub zaangażowała się w działalność konspiracyjną.

Tymczasowy Komitet Miejski, autor nieznany, Rzeczpospolita Polska, Białystok, luty 1919 r., wysokość: 21,0 cm, szerokość: 27,0 cm
MBH/I/32735

W chwili odzyskania niepodległości przez Białystok (19 lutego 1919 r.) władzę nad miastem przejął Tymczasowy Komitet Miejski. Nie były to łatwe początki. Wiele spraw wymagało natychmiastowej uwagi, a kasa magistracka świeciła pustkami. Głównym zadaniem komitetu w składzie: dr Bogdan Ostromęcki, A. Charzyński, Komisarz Rządowy – Napoleon Cydzik, R. Samitowski, Józef Puchalski, F.J. Rybołowicz, J. Biernacki, Stanisław Parfjanowicz, S. Sobolewski, Władysław Olszyński, Smoliński, Ruminiewski, Gostyński, było przygotowanie pierwszych wyborów samorządowych, które odbyły się 7 września 1919 r. Z dniem ukonstytuowania się Rady Miejskiej (15 października 1919 r.) Tymczasowy Komitet Miejski uległ rozwiązaniu.

Kawaleria polska w czasie mszy połowej na białostockim rynku,
Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość:
8,8 cm, szerokość: 13,5 cm
MBH/I/20272

W pierwszą rocznicę odzyskania przez Białystok niepodległości, na łamach „Dziennika Białostockiego” ukazało się wspomnienie, tego niezwykłego dnia, podpisane inicjałami: K.K. Krótka, przepełniona napięciem relacja, tak wówczas, jak i dziś, silnie oddziałuje na emocje czytelnika...

„Nareszcie pójdą.

Dziś pójdą precz ci, co jak z mora dusili nas przez półczwarta roku, co paragrafami oberosta zasłaniaли nam świat, by żaden promień słoneczny nie miał do nas dostępu. Pójdą na zawsz!

Dzień mglisty, ponury. Myśl przywalona ciężarem olbrzymim przez tyle, tyle strasznych dni z trudem zaczyna się poruszać. Powtarzamy, że pójdą, ale ogarnia nas lęk, by nie zaszła przeszkoda, która odejście ich opóźni...

Na placu przed kościołem stoją karabiny maszynowe. Obok – żołnierze niemieccy w hełmach stalowych. Ponurym patrzą wzrokiem na miasto, które przystrajać się w emblematy narodowe polskie zaczyna, i na ludzi, którym radość z oczu przebłyskuje...

Poszli...

Zmora znikła. Spadł ciężar wielki z piersi. Radość długo tłumiona wybucha. Rzucono się do dekorowania domów flagami biało-amarantowymi lub biało-czerwonymi i Orłami Białymi...

Wieczór. Tłumy wyległy na ulice miasta. Radosne oczekiwanie rozpięra piersi... Na skrawku ulicy ukazują się dwaj konni, żołnierze polscy. Jakiś prąd elektryczny przeleciał przez tłum, który drgnął, zakołysał się, czapki i kapelusze poleciały w powietrze, a z piersi wyrwały się okrzyki:

Niech żyje Polska!

Wiwat armia!

Nasi przyszli!"

Białostoczanie i żołnierze Wojska Polskiego w czasie mszy połowej na białostockim rynku, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 9,0 cm, szerokość:

14,0 cm
MBH/I/94

Jaka szkoda, że tak niewiele jest zabytków z tego czasu. Zdecydowana większość pamiątek powstała w trzy dni po doniosłym wydarzeniu, jakim było wkroczenie do miasta oddziałów polskich. Nic w tym dziwnego gdyż w dniu odzyskania przez Białystok niepodległości, pierwsi żołnierze przekroczyli roгатki miasta około godziny dziewiątej wieczorem.

W dniu 22 lutego zorganizowano uroczyste przekazanie władzy stronie polskiej przez niemiecką administrację wojskową. Obchody otworzyła msza polowa celebrowana przez księdza dziekana Lucjana Haleckiego.

Ksiądz dziekan Lucjan Halecki wygłaszający okolicznościową orację w czasie mszy polowej na białostockim rynku, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość:

8,8 cm, szerokość: 13,8 cm

MBH/I/2266/75

Przybrany w barwy narodowe ołtarz połowy ustawiono po zachodniej stronie kompleksu świątyń parafialnych, na prawo od bramy wiodącej ku starymu kościołowi. Podstawę ołtarza przesłonięto specjalnie na tę okazję przygotowaną tkaniną z majestatycznym wizerunkiem Orła Białego o szeroko rozpostartych skrzydłach. Po bokach ustawiono cztery słupy owinięte ułożonymi spiralnie gałązkami świerczyny z pionowymi flagami polskimi.

Artyleria polska w zaprzęgach konnych w czasie uroczystego przekazania władzy stronie polskiej przez niemiecką administrację wojskową, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,6 cm, szerokość: 13,5 cm

MBH/I/95

Po mszy polowej prezydent miasta – Józef Puchalski przywitał oficjalnie Wojsko Polskie w Białymstoku składając na ręce pułkownika Stanisława Dziewulskiego chleb i sól. W uroczystościach wzięły udział trzy rodzaje broni: piechota, której delegowany oddział stanął w dwuszeregu pośrodku placu, kawaleria, która zajęła pozycję przy południowej pierzei rynku oraz artyleria reprezentowana przez baterię dział w zaprzęgach konnych, ustawionych u wylotu ul. Nikołajewskiej (obecnie H. Sienkiewicza).

Oddziały Wojska Polskiego i białostoczanie w czasie uroczystego przekazania władzy stronie polskiej przez niemiecką administrację wojskową, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,6 cm, szerokość: 13,7 cm

MBH/I/96

Była to doniosła chwila. Z pewnością jedna z najbardziej

wzruszających w dziejach grodu nad Białą. Nic więc dziwnego, że mimo zimowej aury na ulice wyległy tysiące rozentuzjasmowanych białostoczan. Zapanował ogromny ścisk, co na szczęście nie zakłóciło przebiegu uroczystości. Ciekawa nowośći młodzież wspinała się nawet na wysokie ogrodzenia między kamienicami i mury okalające stary kościół, aby objąć oczyma jak największą część tych niezwykłych wydarzeń.

Białostoczanie i żołnierze Wojska Polskiego w czasie mszy połowej na białostockim rynku, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,9 cm, szerokość: 13,9 cm

MBH/I/10850

Kraniec szyku oddziałów polskiej piechoty podczas uroczystego przejęcia władzy nad Białymstokiem, widok od strony wschodniej, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,8 cm, szerokość: 13,7 cm

MBH/I/3110

Po zakończonych uroczystościach, tłumy zebrane na rynku i przy wpadających do niego ulicach obserwowały ustawiające się w ordynku wojsko, które opuściło centrum miasta krokiem defiladowym. Mimo braku środków i podstawowych materiałów, starano się podkreślić podniosły charakter tego dnia. Białostoczanie zapraszali oficerów i żołnierzy do swoich domów, lub częstowali ich wiktuałami przyrządzonymi ze skromnych zapasów żywności. Wieczorem, w teatrze „Palace” odbyła się premiera „Zemsty” Aleksandra Fredry. Niestety sala nie mogła pomieścić wszystkich chętnych.

Polska kawaleria na tle południowej pierzei rynku w czasie uroczystego przejęcia miasta, Rzeczpospolita Polska, Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,9 cm, szerokość: 13,8 cm

MBH/I/13994

**Białostoczanie i żołnierze Wojska Polskiego w czasie mszy
połowej na białostockim rynku**, Rzeczpospolita Polska,
Białystok, 22 lutego 1919 r., wysokość: 8,9 cm, szerokość:
13,9 cm
MBH/I/9420

[? Powrót](#)